

مجموعه گفتارهای علمی اخلاقی

حضرت آیت الله یثربی دامت برکاته

به سوی معرفت

تفسیر آیات ولایت و امامت

تجسیم و تشبیه،

دروغ‌هایی بدون توجیه

۱۱ آبان ۱۳۹۰

۵ ذی الحجة ۱۴۳۲

تکثیر این جزوه

با رعایت محتوا، حفظ امانت در نقل و ذکر مأخذ مجاز است

« الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين ولعنة الله
على أعدائهم أجمعين » .

قال الله تبارك وتعالى :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ﴾^(۱).

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید و
همراه با صادقان باشید .

چکیده‌ی سخن

در جلسات گذشته ، بیان شد اولین و مهم‌ترین معیار برای شناخت انسان
صادق ، ایمان به پروردگار متعال است . برای رسیدن به این ایمان ، لازم است ابتدا
خداوند به خوبی شناخته شود . پس از بیان ضرورت شناخت صحیح خداوند
متعال ، به واکاوی این موضوع در معتبرترین منابع عامه پرداختیم . در این راستا
بسیاری از احادیثی که بیانگر نظریات و باورهای اهل سنت می‌باشد ، از کتاب‌های
صحیح بخاری و صحیح مسلم ذکر شد . افزون بر این منابع ، برای تأکید نظریات

آنان، به روایاتی از دیگر صحاح سته؛ مسند احمد بن حنبل، سنن ترمذی، سنن ابن ماجه و سنن نسایی اشاره شد. خلاصه و نتیجه‌ی باورهای اهل سنت در توصیف پروردگار متعال این است که آنان در مورد خداوند متعال قائل به تشبیه شدند به این معنی که برای خداوند، چهره، دست، پا و سایر اعضا قرار دادند؛ اگر چه بعضی از علمای اهل سنت همانند بن باز، خواستند از تشبیه خداوند فاصله بگیرند، اما عملاً نتوانستند آن را انکار کنند^(۱).

تاویل ناپذیری در روایات جعلی

ممکن است کسی در مقام دفاع از مطالب و روایات جعلی اهل سنت بگوید: همان گونه که بسیاری از آیات متشابه قرآن، نیاز به تأویل داشته و معنای ظاهری آن تغییر می‌کند، گفتار و روایات اهل سنت نیز دارای تأویل بوده و از آن، معنای دیگری فهمیده می‌شود. مثلاً اگر در روایات بیان می‌شود: «خداوند صورت یا چشم دارد» منظور از صورت پروردگار، ذات مقدس‌اش و منظور از چشم خداوند، بصیرت و بینایی اوست.

در مقام پاسخ به این شبهه، می‌توان به دو دلیل هر نوع تأویل و توجیهی را مردود دانست:

دلیل اول: علما و صاحب‌نظران اهل سنت، صریحاً با این تاویلات مخالفت

۱. برای اطلاع بیشتر به جزوه ۱۴۶، صفحه ۱۶ از سلسله جزوات «به سوی معرفت» مراجعه نمایید.

می‌کنند و بر این باورند که این روایات هرگز قابل تاویل و توجیه نیستند. در جلسات ۱۴۸ گذشته، بیان شد روشنفکران و متفکران اهل سنت، همچون شیخ محمد عبده و رشید رضا^(۱)؛ معتقداند اگر چه تجسیم و تشبیه پروردگار متعال، غیر قابل قبول است؛ اما به دلیل صراحت روایات، ناچاریم بپذیریم که خداوند جسمانی است و نیاز به مکان دارد^(۲)!

دلیل دوم: حضرات معصومین علیهم‌السلام هنگام مواجهه با این روایات و نظریه‌های ننگین اهل سنت در توصیف پروردگار، این باورها را به شدت مورد نقد قرار داده و این روایات را تکذیب می‌نمودند؛ اما در صدد تاویل یا توجیه این روایات نبودند. اکنون به بعضی از موضع‌گیری‌های حضرات معصومین علیهم‌السلام در قبال عقاید سست اهل سنت اشاره می‌کنیم:

۱. در جلسه‌ی گذشته، بخشی از مباحثه‌ی ابوقرّه با حضرت امام رضا علیه‌السلام را بیان نمودیم^(۳). در ادامه‌ی این روایت به نقل صفوان بن محرز^(۴)، چنین آمده است:

« فقال أبوقرّة: فأين الله؟ فقال أبو الحسن عليه السلام: الأين مكان، وهذه

۱. وی صاحب تفسیر «المنار» است و معمولاً خود را شاگرد شیخ محمد عبده دانسته و نظریات او را در کتاب خود نقل می‌کند.

۲. برای اطلاع بیشتر به جزوه ۱۴۵ از سلسله جزوات «به سوی معرفت» مراجعه نمایید.

۳. برای اطلاع بیشتر به جزوه ۱۴۷، صفحه ۲۰ از سلسله جزوات «به سوی معرفت» مراجعه نمایید.

۴. او ثقه و اهل کوفه بوده و از حضرت امام رضا علیه‌السلام روایت نقل می‌کرده است (معجم رجال الحدیث، جلد ۹، صفحه ۱۲۳).

مسألة شاهد عن غائب، والله تعالى ليس بغائب، ولا يقدمه قادم، وهو بكلّ مكان موجود، مدبّرٌ صانع حافظٌ ممسك السماوات والأرض. فقال أبوقرّة: أليس هو فوق السماء دون ماسواها؟ فقال أبو الحسن عليه السلام: ﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ﴾^(١) و﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ﴾^(٢) و﴿هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾^(٣) و﴿هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾^(٤) وهو الذي ﴿اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾^(٥) وهو الذي ﴿اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ﴾^(٦)، قد كان ولا خلق، وهو كما كان إذا لا خلق، لم ينتقل مع المنتقلين. فقال أبوقرّة: فما بالكم إذا دعوتهم رفعتم أيديكم إلى السماء؟ فقال أبو الحسن عليه السلام: إن الله استعبد خلقه بضروب من العبادة، والله مفازع، يفزعون إليه ويستعبد، فاستعبد عباده بالقول والعلم والعمل والتوجيه ونحو ذلك، استعبدهم بتوجيه الصلاة إلى الكعبة، ووجه إليها الحجّ والعمرة، واستعبد خلقه عند الدعاء والطلب

١. سورة انعام، آية ٣.

٢. سورة زخرف، آية ٨٤.

٣. سورة آل عمران، آية ٦.

٤. سورة حديد، آية ٤.

٥. سورة فصلت، آية ١١.

٦. سورة بقره، آية ٢٩.

٧. سورة اعراف، آية ٥٤.

والتَّضَرَّعَ بِيَسْطِ الْأَيْدِي وَرَفَعَهَا إِلَى السَّمَاءِ لِحَالِ الْاِسْتِكَانَةِ وَعَلَامَةِ
الْعِبُودِيَّةِ وَالتَّذَلُّلِ لَهُ .

ابوقره گفت: خداوند کجاست؟ حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند:
سوال از کجایی، سوال از مکان است و این را کسی سؤال می کند
که مخاطب خود را مشاهده نمی کند و او را غایب پندارد؛ در حالی
که خداوند غایب نیست و کسی پیش او نمی رود و او در هر مکانی
وجود دارد. او مدبّر، صانع، حافظ و نگهدار آسمانها و زمین
می باشد. سپس ابوقره گفت: مگر خدا بالای آسمانها و نه در
جای دیگر، نیست؟ حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند: «اوست
خداوند در آسمانها و زمین»، «او کسی است که در آسمان معبود
است و در زمین معبود» و «او کسی است که شما را در رَحِم
(مادران)، آن چنان که می خواهد تصویر می کند»، «و هر جا
باشید او با شماست» و او کسی است که «به آفرینش آسمان
پرداخت، در حالی که به صورت دود بود» و او کسی است که «به
(آفرینش) آسمان پرداخت و آنها را به صورت هفت آسمان
مرتب نمود» و او کسی است که «به تدبیر جهان هستی
پرداخت». وقتی مخلوقی وجود نداشت او بود، همان طور که
هست. آن زمانی که هیچ آفریده ای وجود نداشت، او بود و مانند
جایجا شونده‌گان تغییر مکان نداد. سپس ابوقره گفت: پس چرا

شما وقتی دعا می‌کنید، دست‌های خود را به سوی آسمان بلند می‌کنید؟ حضرت علیه السلام فرمودند: خداوند از بندگانی که شکل‌های مختلف عبادت، خواسته او را عبادت کنند و پناهگاهی چند قرار داده که تا آن‌ها به آن جاها پناه برند و پرستش گاه‌هایی قرار داده و از آنها عبادت لفظی و علمی و توجه خواسته است. دستور داده در هنگام نماز به جانب کعبه رو کنند و حج و عمره را در آنجا به جا آرند و امر کرده هنگام دعا و درخواست و زاری، دست‌ها را به سوی آسمان بلند کنند، که این خود نشانه و علامت بندگی و اظهار خواری در نزد اوست.

فقال أبو قرة: فمن أقرب إلى الله الملائكة أو أهل الأرض؟ قال أبو الحسن علیه السلام: إن كنت تقول بالشبر والذراع فإن الأشياء كلها باب واحد، هي فعله، لا يشتغل ببعضها عن بعض، يدبر أعلى الخلق من حيث يدبر أسفله، ويدبر أوله من حيث يدبر آخره، من غير عناء ولا كلفة ولا مؤونة ولا مشاورة ولا نصب، وإن كنت تقول: من أقرب إليه في الوسيلة؟ فأطوعهم له، وأنتم ترون أن أقرب ما يكون العبد إلى الله وهو ساجد...

فقال أبو قرة: أتقر أن الله تعالى محمول؟ فقال أبو الحسن علیه السلام: كل محمول مفعول ومضاف إلى غيره محتاج، فالمحمول اسم نقص في اللفظ، والحامل فاعل، وهو في اللفظ ممدوح، وكذلك قول القائل:

فوق و تحت و أعلى وأسفل، وقد قال الله تعالى: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾^(۱) ولم يقل في شيء من كتبه أنه محمول، بل هو الحامل في البرّ والبحر، والممسك للسموات والأرض، والمحمول ماسوى الله، ولم نسمع أحداً آمن بالله وعظمه قطّ قال في دعائه: يا محمول.

ابوقره گفت: پس چه کسی به خدا نزدیک تر است، ملائکه یا مردم؟ حضرت عليه السلام فرمودند: اگر منظور از نزدیکی، به اندازه طول یک وجب یا نیمی از دست است، (باید گفته شود) تمام اشیا از این جهت یکسانند و آفریده‌ی او هستند، توجه او به *برخی از آنها موجب نمی‌شود از بعضی دیگر غافل باشد. بالاترین موجود را تحت اختیار خود دارد، همانطوری که پایین‌ترین آنها را تدبیر می‌کند، اولین را نیز مانند آخرین آنها تدبیر و مدیریت می‌کند؛ بدون رنج و ناراحتی و کمک و مشورت و زحمت. اما اگر منظور این است که کدام آفریده از نظر مقام به او نزدیک‌تر است، (باید گفته شود) هر کدام که بیشتر مطیع خدا باشد (او نزد خداوند دارای مقام بیشتری است). خودتان روایت می‌کنید: بهترین زمانی که بنده به خدای خود نزدیک می‌شود، همان زمانی است که در حال سجده است.

در ادامه ابوقره گفت: آیا اقرار می‌کنید که خدا روی چیزی قرار گرفته و محمول است؟ حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند: هر چه محمول باشد و بر روی چیزی قرار داشته باشد، مخلوق است و به دیگری نیازمند است. محمول خود اسمی است که در لفظ بی‌ارزش است. حامل، فاعل است و در لفظ پسندیده است. چنین اسمی سخن آن کس است که می‌گوید: بالا و پایین و بالاتر و پایین‌تر (مسلم است بالا بهتر از پایین است). خداوند در قرآن می‌فرماید: «و برای خدا، نام‌های نیک است، خدا را با آن (نام‌ها) بخوانید!» در هیچ یک از کتاب‌های آسمانی نفرموده: خدا محمول است؛ بلکه او حامل در بیابان و دریا و نگه‌دار آسمان‌ها و زمین است، غیر خدا همه محمول هستند. از کسی نشنیده‌ایم که ایمان به خدا و عظمت‌اش داشته باشد و در دعا بگوید: «یا محمول».

قال أبو قرّة: أفتكذب بالرواية: إن الله إذا غضب إنما يعرف غضبه، إن الملائكة الذين يحملون على العرش، يجدون ثقله على كواهلهم فيخرون سجداً، فإذا ذهب الغضب، خفّ فرجعوا إلى مواضعهم؟ فقال عليه السلام: أخبرني عن الله تبارك وتعالى منذ لعن إبليس إلى يومك هذا وإلى يوم القيامة، غضبان هو على إبليس وأوليائه أو راض عنهم؟ فقال: نعم، هو غضبان عليه، قال عليه السلام: فمتى رضي فخفف وهو

فی صفتك، لم یزل غضبان علیه وعلی أتباعه؟! ثم قال ﷺ: ویحك! ۱۴۸
 کیف تجتري أن تصف ربك بالتغیر من حال إلى حال، وأنته یجری علیه
 ما یجری علی المخلوقین؟ سبحانه، لم یزل مع الزائلین، ولم یتغیر مع
 المتغیرین. قال صفوان: فتحیر أبوقرة ولم یحر جواباً حتی قام
 وخرج»^(۱).

ابوقره گفت: پس آیا این روایت را تکذیب می‌کنید که «خداوند
 وقتی خشمگین شود، ملائکه‌ای که حامل عرش هستند، سنگینی
 او را بر روی دوش خود احساس می‌کنند و به سجده می‌افتند.
 وقتی خشم خدا برطرف شد، به جای خود بازمی‌گردند».
 حضرت ﷺ فرمودند: بگو بینم؛ خداوند از وقتی شیطان را
 لعنت کرد تا امروز و تا روز قیامت آیا بر او و پیروان‌اش خشمناک
 است یا از آن‌ها راضی است؟ (ابوقره) گفت: خشمناک است.
 حضرت ﷺ فرمودند: پس چه زمانی راضی شده که سبک شود با
 اینکه تو خود می‌گویی پیوسته بر شیطان و پیروان‌اش خشم و
 غضب دارد. سپس حضرت ﷺ فرمودند: وای بر تو! چگونه
 جرات می‌کنی که خدای خود را توصیف کنی به این که از حالی به
 حال دیگر تغییرپذیر باشد و بر او حالی عارض شود که بر مخلوق
 عارض می‌گردد. منزّه است ذات پاک‌اش. او همراه با نابود

شوندگان، نابود نمی‌شود و مانند تغییر پذیران تغییر پذیر نیست. صفوان (روای حدیث) گفت: (در این هنگام) ابوقره فرو ماند و سرگردان شد و نتوانست سخن دیگری بگوید؛ از جای خود حرکت کرد و خارج شد.

این تفکراتی که ابوقره در زمان حضرت امام رضا علیه السلام بیان کرد، نظریه‌های نوینی نبوده است؛ زیرا همانطور که اشاره شد، ریشه‌ی انحراف علمای اهل سنت در توصیف پروردگار به زمان عمر بن خطاب باز می‌گردد^(۱). وی اولین فردی بود که درهای این تفکرات را بر روی پیروان‌اش گشود و امروزه نیز این بدعت‌های ننگین او ادامه دارد.

۲. اباصت^(۲) نقل می‌کند:

«قلت لعلی بن موسی الرضا علیه السلام: یا بن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم! ما تقول في الحديث الذي يرويه أهل الحديث: إن المؤمنين يزورون ربهم من منازلهم في الجنة؟ فقال عليه السلام: يا أبا الصلت! إن الله تبارك وتعالى فضل نبيّه محمداً صلی الله علیه و آله و سلم على جميع خلقه من النبیین والملائكة، وجعل طاعته طاعته، ومبايعته مبايعته، وزيارته في الدنيا والآخرة زيارته، فقال عزوجل: ﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾^(۳) وقال:

۱. برای اطلاع بیشتر به جزوه ۱۴۴ از سلسله جزوات به «سوی معرفت» مراجعه نمایید.
 ۲. او تقه و خادم مخصوص حضرت امام رضا علیه السلام بود و روایات فراوانی از حضرت علیه السلام نقل می‌کرد (معجم رجال حدیث، جلد ۱۰، صفحه ۱۶).
 ۳. سوره نساء، آیه ۸۰.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾ (۱)

۱۴۸

وقال النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: من زارني في حياتي أو بعد موتي فقد زار الله .
ودرجة النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في الجنة أرفع الدرجات ، فمن زاره إلى درجته
في الجنة من منزلته فقد زار الله تبارك وتعالى .

از حضرت امام رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ پرسیدم: ای پسر رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! نظر
شما درباره‌ی این روایت که اهل حدیث (اهل سنت) نقل می‌کنند:
«اهل ایمان از منازل و مقامات خود در بهشت، خدا را زیارت
می‌کنند» چیست؟ حضرت عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمودند: ای ابا صلت! خداوند
تبارک و تعالی حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را بر تمام مخلوقین، حتی
فرشتگان و انبیای عظام، برتری داده است و بیعت کردن با او را به
منزله‌ی بیعت با خود دانسته و زیارت و دیدار پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را در
دنیا و آخرت به منزله‌ی زیارت و دیدار خود شمرده است، دلیل
بر این مدعا این است که خداوند می‌فرماید: «کسی که از
پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اطاعت کند، خدا را اطاعت کرده است» و «کسانی که
با تو (رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بیعت می‌کنند (در حقیقت) تنها با خدا
بیعت می‌نمایند، و دست خدا بالای دست آنهاست» و رسول
خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز فرمودند: «هر کس در زمان حیات من یا بعد از
مرگم به دیدار و زیارت من بیاید، خداوند را زیارت نموده است»

و درجه و مقام پیامبر ﷺ در بهشت از تمام درجات بالاتر است، پس هر کس از درجه و مقام خود در بهشت، آن حضرت ﷺ را زیارت کند، خداوند تبارک و تعالی را زیارت کرده است.

قال: فقلت له: يا بن رسول الله ﷺ! فما معنى الخبر الذى روه أن ثواب لا إله إلا الله، النظر إلى وجه الله؟ فقال علياً: يا أبا الصلت! من وصف الله بوجه كالوجه فقد كفر، ولكن وجه الله أنبياءه ورسله وحججه ﷺ، هم الذين بهم يتوجه إلى الله عز وجل، وإلى دينه ومعرفته، وقال الله عز وجل: ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيَّهَا فَإِنَّ * وَيَبْقَى وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾^(۱) وقال عز وجل ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾^(۲) فالنظر إلى أنبياء الله ورسله وحججه ﷺ في درجاتهم ثواب عظيم للمؤمنين يوم القيامة، وقد قال النبي ﷺ: من أبغض أهل بيتي وعترتي لم يرني ولم أر يوم القيامة، وقال ﷺ: إن فيكم من لا يراني بعد أن يفارقني. يا أبا الصلت! إن الله تبارك وتعالى لا يوصف بمكان ولا يدرك بالأبصار والأوهام»^(۳).

(أبا صلت) گفت: عرض کردم ای پسر رسول خدا ﷺ! معنای این روایت چیست: ثواب گفتن «لا إله إلا الله» نظر کردن به

۱. سوره رحمن، آیه ۲۶ و ۲۷.

۲. سوره قصص، آیه ۸۸.

۳. بحار الأنوار، جلد ۴، صفحه ۳.

۱۴۸ صورت خداوند است؟ حضرت علیه السلام فرمودند: ای ابا صلت! هر کس خدا را دارای صورت و چهره‌ای همانند صورت و چهره‌ی مخلوقین بداند کافر است، و لکن چهره‌ی خدا، انبیا و پیامبران و حجت‌های او علیهم السلام هستند. آنها کسانی می‌باشند که مردم، به واسطه‌ی آنان به سوی خدا و دین و معرفت او روی می‌آورند، خداوند می‌فرماید: «هر چه بر روی زمین است دست خوش فناست* و ذات پروردگار صاحب جلال و اکرام توست که باقی می‌ماند و همه چیز جز ذات (پاک) او فانی می‌شود» پس نگاه کردن به پیامبران الهی و حجت‌های خداوند علیهم السلام در مقامات و درجات‌شان، در روز قیامت برای اهل ایمان ثواب بزرگی است و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «هر کس اهل بیت و خاندان مرا دوست نداشته باشد، در قیامت نه او مرا می‌بیند و نه من او را» و حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «در میان شما کسانی هستند که بعد از اینکه از من جدا شدند، دیگر مرا نخواهند دید» ای ابا صلت! خداوند تبارک و تعالی جا و مکان ندارد و با چشم دیده نمی‌شود و با افکار و عقول نمی‌توان به ذات او دست یافت.

۳. ابراهیم بن ابی محمود خراسانی^(۱) می‌گوید:

۱. او نزد شیعیان ثقه بوده و از حضرت امام رضا علیه السلام روایات زیادی، نقل کرده است (معجم رجال حدیث، جلد ۱، صفحه ۱۹۸).

« قال عليّ بن موسى الرضا عليه السلام في قول الله عزّ وجلّ: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ۖ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾^(۱): یعنی وجوه مشرقة، تنتظر ربّها»^(۲).

حضرت امام رضا عليه السلام در ذیل گفتار پروردگار: «(در روز قیامت) صورت‌هایی شاداب و مسرور است * و به پروردگارش می‌نگرد» فرمودند: یعنی چهره‌های اهل نجات در روز قیامت با نهایت درخشندگی، منتظر ثواب و پاداش پروردگارشان هستند. تفسیری که در این روایت ذکر شد، به ذهن افراد عادی بشر نمی‌رسد؛ بلکه فقط حضرات معصومین عليهم السلام می‌توانند به بطون آیات قرآن دسترسی پیدا کنند. حضرت امام محمد باقر عليه السلام می‌فرمایند:

« إِنَّمَا يَعْرِفُ الْقُرْآنَ مَنْ خُوِّبَ بِهِ »^(۳).

تنها، کسی که مخاطب قرآن است و خداوند متعال او را خطاب قرار داده است، قرآن را درک می‌کند.

۴. حضرت امام رضا عليه السلام می‌فرمایند:

« قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: قال الله جلّ جلاله: ما آمن بي من فسّر برأيه كلامي، وما عرفني من شبهني بخلقي، و ما على ديني من استعمل القياس في ديني »^(۴).

۱. سوره قیامت، آیات ۲۲ و ۲۳.

۲. بحار الأنوار، جلد ۴، صفحه ۲۸.

۳. کافی، جلد ۸، صفحه ۳۱۲؛ بحار الأنوار، جلد ۲۴، صفحه ۲۳۸.

۴. بحار الأنوار، جلد ۲، صفحه ۲۹۷.

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: خداوند متعال در حدیث قدسی به ۱۴۸
 من فرمود: کسی که کلام مرا با نظر خود تفسیر نماید، به من ایمان
 نیاورده است و کسی که مرا به مخلوقاتم تشبیه کند، مرا نشناخته
 است و کسی که در دین من قیاس^(۱) را به کار ببرد، داخل دین من
 نیست.

۵. حضرت امام رضا علیه السلام می‌فرمایند:

« مَنْ رَدَّ مِثْلَهُ الْقُرْآنَ إِلَىٰ مُحْكَمِهِ ﴿هُدًىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾^(۲)
 ثُمَّ قَالَ عليه السلام: إِنَّ فِي أَخْبَارِنَا مِثْلَهَا كَمِثْلَابِهِ الْقُرْآنِ، وَمُحْكَمًا
 كَمُحْكَمِ الْقُرْآنِ، فَرَدُّوا مِثْلَابَهَا إِلَىٰ مُحْكَمِهَا، وَلَا تَتَّبِعُوا مِثْلَابَهَا
 دُونَ مُحْكَمِهَا فَتَضَلُّوا^(۳) ».

هر کس که متشابهات قرآن را به سوی محکم آن رد نماید «به
 راهی راست هدایت شده است» سپس حضرت علیه السلام فرمودند: در
 روایات و احادیث ما همانند قرآن، متشابه وجود دارد و نیز

۱. روزی ابوحنیفه به محضر حضرت امام صادق علیه السلام مشرف شد. حضرت علیه السلام به او
 فرمودند: «یا أبا حنیفة! بلغنی إنک تقیس؟ قال: نعم. قال: لا تقس. فإنَّ أوَّلَ مَنْ قاسَ لیلِس، حین قال:
 ﴿خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾ (سوره اعراف، آیه ۱۲) فقام ما بین النَّارِ وَالطِّينِ» (کافی، جلد ۱،
 صفحه ۵۸؛ بحار الأنوار، جلد ۲، صفحه ۲۸۸). ای ابوحنیفه! به من خبر رسید که تو قیاس
 می‌کنی. عرض کرد: آری. حضرت علیه السلام فرمودند: قیاس مکن؛ زیرا اول کسی که قیاس را
 به کار بست، شیطان بود؛ زمانی که گفت: «مرا از آتش آفریدی و او را از گِل!» او میان
 آتش و گِل قیاس کرد.

۲. سوره آل عمران، آیه ۱۰۱.

۳. بحار الأنوار، جلد ۲، صفحه ۱۸۵.

همچون قرآن، محکمت وجود دارد. پس متشابهات احادیث را به محکمت آن رد نمایند و تابع متشابهات بدون محکمت اش نشوید که اگر چنین کنید، گمراه و از رحمت الهی دور خواهید شد.

۶. حسین بن خالد^(۱) می گوید:

« قُلْتُ لِلرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! إِنَّ قَوْمًا يَقُولُونَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ. فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَاتِلْهُمْ اللَّهُ، لَقَدْ حَذَفُوا أَوَّلَ الْحَدِيثِ. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِرَجُلَيْنِ يَتَسَابَّانِ، فَسَمِعَ أَحَدَهُمَا يَقُولُ لِصَاحِبِهِ: قَبِّحَ اللَّهُ وَجْهَكَ وَوَجْهَ مَنْ يَشْبِهُكَ. فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ! لَا تَقُلْ هَذَا لِأَخِيكَ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ »^(۲).

به حضرت امام رضا علیه السلام عرض کردم: ای پسر رسول خدا صلوات الله علیه! عده ای از مردم از رسول خدا صلوات الله علیه روایتی نقل می کنند که ایشان صلوات الله علیه فرمودند: خداوند آدم را به شکل خودش آفرید. امام رضا علیه السلام فرمودند: خدا ایشان را بکشد! ابتدای حدیث را حذف کرده اند. (ماجرای این قرار است که روزی) رسول خدا صلوات الله علیه بر دو مردی که به هم دشنام می دادند، عبور کردند. حضرت صلوات الله علیه

۱. وی جزو اصحاب حضرت امام کاظم علیه السلام بوده و از حضرت امام رضا علیه السلام روایت نقل می کرده است (معجم رجال حدیث، جلد ۵، صفحه ۲۲۷).
۲. بحار الأنوار، جلد ۴، صفحه ۱۱؛ احتجاج، جلد ۲، صفحه ۴۱۰.

۱۴۸ شنیدند یکی به دیگری می‌گوید: خدا سیمای تو و هر که شبیه

توست را قبیح و زشت گرداند. با شنیدن این دشنام، پیامبر ﷺ به او فرمودند: ای بنده‌ی خدا! این دشنام را به برادرت نگو، زیرا که خداوند عزوجل حضرت آدم ﷺ را به شکل او آفرید.

این روایت، سرچشمه‌ی احادیث جعلی اهل سنت در تشبیه پروردگار به مخلوقاتش می‌باشد. با کمی تأمل فهمیده می‌شود آنان از پایان کلام رسول خدا ﷺ در این حدیث، سوء استفاده نموده و اوصاف ناروایی را به خداوند متعال نسبت دادند. افرادی همچون کعب الأحبار، این احادیث را تحریف نمودند، سپس عمر بن خطاب و حاکمان بنی امیه و بنی عباس، این روایات را ترویج و تکثیر نمودند، به صورتی که امروز مهم‌ترین رکن اساسی اعتقادات بشریت، یعنی مسئله‌ی توحید و معرفت الهی، میان اهل سنت دچار تحریف و تحول شده است.

۷. ابراهیم بن ابی محمود خراسانی نقل می‌کند:

«قلت للرضا ﷺ؛ یا بن رسول الله! ما تقول في الحديث الذي يرويه الناس عن رسول الله ﷺ، أنه قال: إن الله تبارك وتعالى ينزل كلَّ ليلةٍ إلى السماءِ الدنيا. فقال ﷺ: لعن الله المحرِّفين للكلم عن مواضعه، والله! ما قال رسول الله ﷺ كذلك، إنما قال ﷺ: إن الله تبارك وتعالى يُنزل ملكاً إلى السماءِ الدنيا كلَّ ليلةٍ في الثلث الأخير، وليلة الجمعة في أوَّل الليل، فيأمره فينادي: «هل من سائل فأعطيه؟

هل من تائب فأتوب عليه؟ هل من مستغفر فأغفر له؟ يا طالب الخير!

أقبل، يا طالب الشرِّ! أقصر، «فلا يزال ينادي بهذا إلى أن يطلع
الفجر، فإذا طلع الفجر عاد إلى محلّه من ملكوت السماء. حدّثني
بذلك أبي، عن جدّي، عن آبائه عليهم السلام، عن رسول الله صلى الله عليه وآله» (۱).

به حضرت امام رضا عليه السلام عرض کردم: ای پسر رسول خدا صلى الله عليه وآله!
در مورد حدیثی که مردم (اهل سنت) آن را از رسول خدا صلى الله عليه وآله
روایت می کنند که ایشان صلى الله عليه وآله فرمودند: «خداوند تبارک و تعالی
در هر شب، به سوی آسمان دنیا فرود می آید» چه می فرمایید؟
حضرت امام رضا عليه السلام فرمودند: خدا لعنت کند آنها را که سخن
را از محل های مخصوص آن تحریف می کنند و از جای خود
تغییر می دهند. به خدا سوگند! رسول خدا صلى الله عليه وآله این چنین
نفرمودند. بلکه فقط حضرت صلى الله عليه وآله فرمودند: همانا خداوند
تبارک و تعالی در هر شب در ثلث آخر و در شب جمعه در اول
شب، فرشته ای را به سوی آسمان دنیا فرو می فرستد و به او امر
می کند که ندا کند: آیا سائلی هست که به او عطا کنم؟ آیا توبه
کننده ای وجود دارد که توبه ای او را قبول کنم؟ آیا آمرزش
خواهنده ای هست که او را بیامرزم؟ ای جوینده ی خوبی رو
بیاور، ای جوینده ی بدی توقف کن پس پیوسته به این طریق ندا
می کند تا فجر طلوع کند. هنگامی که فجر طلوع کرد به محل

۱۴۸ خودش در ملکوت آسمان باز می‌گردد. این روایت را پدرم علیه السلام نقل نمودند و ایشان علیهم السلام نیز از جدشان و جدشان نیز از پدران شان علیهم السلام و آنان نیز از جد بزرگوارشان، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نقل نمودند.

با توجه به احادیث مذکور، حضرات معصومین علیهم السلام، روایات جعلی اهل سنت در توصیف پروردگار را تکذیب می‌نمودند، و راویان این احادیث را مورد عتاب و سرزنش قرار می‌دادند؛ اما ایشان علیهم السلام این روایات را توجیه یا تاویل نمی‌نمودند و این دلیلی بر عدم امکان تاویل و توجیه روایات اهل سنت می‌باشد.

نکته‌ی دیگر آنکه، در روایت آخر، حضرت امام رضا علیه السلام، تحریف‌کنندگان کلام الهی را لعن می‌کنند و روایت منسوب به جد بزرگوارشان، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم را تصحیح می‌کنند. حال سوال این است که علمای اهل سنت، چگونه با این روایت و امثال آن برخورد می‌کنند؟ آنان، حضرات معصومین علیهم السلام را لااقل به عنوان راویان موثق قبول دارند و در منابع‌شان به مدح و ستایش ایشان علیهم السلام، به ویژه حضرت امام صادق ^(۱) و حضرت امام رضا علیه السلام ^(۲)، می‌پردازند و ایشان علیهم السلام را سرشار از عزت، فضیلت و دانش می‌دانند؛ لذا لازم است از احادیث جعلی خود دست بردارند و نقل فرزندان پیامبر علیهم السلام را بپذیرند.

این گونه که اهل سنت، پروردگار متعال را معرفی می‌کنند، موجب شرمساری و

سرافکندگی دین مقدس اسلام، میان یهودیان و مسیحیان می‌شود. اهل سنت با این تعابیر، رسالت پیامبر ﷺ را زیر سؤال می‌برند؛ زیرا پیامبر اسلام ﷺ برای ابطال عقایدی همچون معرفی عزیر عزیر به عنوان پسر خدا (عقیده‌ی یهودیان) و پرستش خدایان سه‌گانه؛ پدر، پسر و روح القدس؛ (عقیده‌ی مسیحیان) مبعوث شده‌اند. حال اگر خداوند از سوی علمای اهل سنت این چنین معرفی می‌شود، چه تفاوتی با آیین‌های یهودی، مسیحی، بودایی یا زرتشتی در مسئله‌ی توحید و خداشناسی یافت می‌شود؟

امیدواریم خداوند متعال توفیق درک معارف الهی را به همگان بدهد. و آنان را از این راه خطا و اشتباهی که قرن‌ها پیموده‌اند و مقدسات دین اسلام و قرآن را سست و موهون جلوه داده و اسلام را به عنوان دینی ستمگر، جنایت‌کار و منحرف در عالم معرفی نموده‌اند، به راه راست هدایت بفرماید.

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

خودآزمایی

- ① اکثر روایاتی که نظریات و باورهای اهل سنت را در توصیف پروردگار بیان می‌کند در چه کتاب‌هایی یافت می‌شود؟
- ② از مجموع روایات اهل سنت در توصیف پروردگار چه نتایجی به دست می‌آید؟
- ③ اگر تاویل پذیری را در روایات اهل سنت بپذیریم، صورت و چشم خداوند متعال در این روایات، به چه چیزهایی تاویل برده می‌شود؟
- ④ دلایل تاویل ناپذیری روایات اهل سنت را به صورت اختصار بیان کنید؟
- ⑤ عکس‌العمل حضرات معصومین علیهم‌السلام، هنگام مواجهه با آراء و نظریات باطل اهل سنت در توصیف پروردگار چه بود؟
- ⑥ حضرت امام رضا علیه‌السلام در مورد سوال ابوقره از مکان پروردگار، چه جوابی دادند؟
- ⑦ حضرت امام رضا علیه‌السلام در مورد این سوال که چه کسی به خداوند نزدیک‌تر است چه فرمودند؟
- ⑧ استدلال حضرت امام رضا علیه‌السلام در مورد محمول واقع نشدن پروردگار چه بود؟
- ⑨ خداوند متعال، چه مقامات و درجاتی را برای رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار دادند؟
- ⑩ از نظر دین، دیدگاه چه کسانی در فهم قرآن رسمیت دارد؟

با توجه به احادیث مذکور، حضرات
معصومین علیهم السلام، روایات جعلی اهل سنت
در توصیف پروردگار را تکذیب می نمودند،
و روایان این احادیث را مورد عتاب و
سرزنش قرار می دادند؛ اما ایشان علیهم السلام این
روایات را توجیه یا تاویل نمی نمودند و این
دلیلی بر عدم امکان تاویل و توجیه روایات
اهل سنت می باشد.

(صفحه ۲۱ از همین جزوه)

■ محل عرضه CD جلسات به سوی معرفت :

ابتدای خیابان امام، جنب قائمیه، فروشگاه آوای مهر.

■ شماره سیستم پیام کوتاه (SMS) ۳۰۰۰۷۲۲۷۰۸ می باشد.

■ در صورت تمایل به دریافت پیام کوتاه جلسات، شماره تلفن

همراه خود یا دوستانتان را با نام به سیستم ارسال کنید.

محل برگزاری جلسات :

کاشان: حسینیه مرحوم آیت الله یثربی رحمته الله علیه

تلفن: ۴۴۴۴۳۴۳-۴۴۵۲۷۷-۴۴۴۵ شماره: ۴۴۴۹۹۳۳

پست الکترونیک: info@yasrebi.ir

www.yasrebi.ir